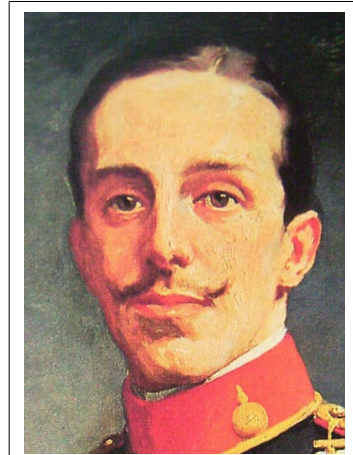

Na het rampjaar van 1898, waarin Spanje de oorlog met de VS verloor en zijn overzeese koloniën kwijtraakte, was eigenlijk iedereen overtuigd van de noodzaak van politieke wederopbouw. Het regeneratiedenken deed zijn intrede. Er bestonden twee stromingen, die van intellectuelen en politici die een heldere en wetenschappelijk verantwoorde vernieuwing voorstonden en een stroming van schrijvers en kunstenaars die hun eigen opvattingen lieten prevaleren. Deze tweede stroming, de generatie van '98, sloeg een pessimistische toon aan en werd later door de filosoof José Ortega y Gasset de Onheilsgeneratie genoemd. Zelf behoorde hij tot de optimistischer gestemde beweging die aan het begin van de Eerste Wereldoorlog van zich deed spreken: de Generatie van '14, de generatie van de hoop.

Serius werd geprobeerd om het land er financieel en economisch weer bovenop te helpen. Antonio Maura, leider van de *Partido Conservador*, trachtte dat te doen door van bovenaf bestuurlijke veranderingen aan te brengen, terwijl zijn collega van de progressieve *Partido Liberal*, José Canalejas, het zocht in hervormingen langs democratische weg, van onderop. Ook zag Canalejas het belang in van de dialoog met de arbeidersbeweging. In 1902 aanvaardde Alfonso XIII op de meerderjarige leeftijd van zestien daadwerkelijk het koningschap. Hij bemoeide zich nadrukkelijk met regeringszaken en trok meestal één lijn met de militairen. Hij huwde in 1906 de Britse prinses Victoria Eugénie van Battenberg. Hun derde kind was Juan, grootvader van de huidige koning Felipe VI.

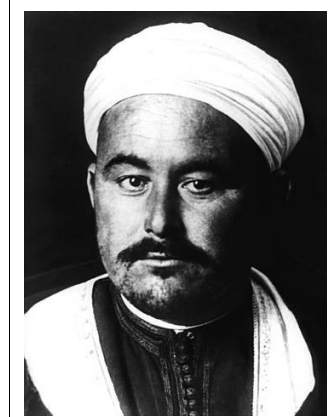
Alfonso XIII
1886-1941

Ten gevolge van een aanslag van inheemsen op arbeiders in dienst van Spaanse mijnexploitanten in 1909, brak in Marokko de oorlog van Melilla uit. Het besluit van Maura om grote aantallen reservisten op te roepen leidde tot ernstige incidenten in Barcelona die bekend staan als die van de Tragische Week. In een klimaat waarin onder arbeiders het republicanisme en antiklerikalisme sterk groeiend was en anarchisten het geweld niet schuwden, groeide deze incidenten uit tot een opstand die door Guardia Civil en het leger werd neergeslagen. Protesten tegen Maura in binnen- en buitenland brachten de koning ertoe Canalejas tot premier te benoemen. Bij de verkiezingen van 1910 werd voor het eerst een socialist in de Cortes gekozen: Pablo Iglesias, oprichter van de PSOE (1879). Canalejas stimuleerde collectieve onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers en richtte zich op verbetering van de arbeidsvoorwaarden. Hij werd in 1912 door een anarchist om het leven gebracht.

In 1914 brak de Eerste Wereldoorlog uit, waarin Spanje neutraal bleef. De oorlog betekende voor Spanje dat er zich een buitenlandse markt opende en dat bracht de Spaanse economie in een stroomversnelling. Maar de trek naar de grote steden en de oplopende inflatie veroorzaakte sociale onrust die uitliep in de grote revolutionaire staking van 1917, georganiseerd door de PSOE en de UGT (de nationale vakbond). Deze staking eindigde in een mislukking en tal van vooraanstaande socialisten werden gearresteerd. Onder hen waren Julian Besteiro van de PSOE en Francisco Largo Caballero van de UGT. Na hun vrijlating wisten deze stakingsleiders bij de verkiezingen in 1918 een zetel in de Cortes te bemachtigen.

De arbeidsonrust nam na het neerslaan van de staking van 1917 verder toe en de syndicaten groeiden in omvang, met name de in 1910 opgerichte anarchistische bond, de CNT. Er werd op grote schaal gestaakt. Het ging daarbij niet meer alleen om verbetering van arbeidsvoorwaarden, maar ook eisten de vakorganisaties dat er een eind kwam aan de archaïsche eigendomsverhoudingen.

In het Spaans-Marokkaanse protectoraat tekende zich na WO I een heftige strijd af tussen de Spaanse troepen en opstandige inheemse bevolking. Deze zogeheten Rifoorlog bereikte een hoogtepunt in 1921 met de slag bij Annual, waar de volgelingen van de Rifijnse leider Abd-el-Krim de Spaanse legers verpletterend versloegen. Natuurlijk kreeg de legerleiding zware verwijten te horen, maar ook Alfons XIII bleef kritiek niet bespaard. Het socialistische parlamentslid Indalecio Prieto legde de schuld van Annual ronduit bij de monarchie.

Abd-el-Krim
1882-1963

Gesteund door de koning pleegde generaal Manuel Primo de Rivera in 1923 een staatsgreep. De grondwet werd buiten werking gesteld, de Cortes naar huis gestuurd en het Militair Directoraat nam het landsbestuur in handen. Geïnspireerd door hoe Mussolini vorm gegeven had aan de Italiaanse staat, koos Primo de Rivera ervoor om alle politieke partijen te verbieden en over te gaan tot een eenheidspartij: de *Unión Patriótica*. De persvrijheid werd aan banden gelegd, het gebruik van andere talen dan het Castiliaans verboden evenals het vertonen van regionale symbolen als de Baskische vlag. Het gevecht om de macht in Noord-Afrika werd hervat en na een groot offensief eindigde de Rifoorlog in 1926 met de overgave van Abd-el-Krim. De populariteit die Primo de Rivera genoot vanwege zijn succes in Marokko stelde hem staat een poging te wagen zijn regime te bestendigen door het een meer civiel karakter te geven. Hij verving het Militaire Directoraat door een burgerlijk bestuur, het Civiel Directoraat. Primo de Rivera had grootse plannen op sociaaleconomisch gebied: een combinatie van staatsinterventie in de economie en een programma van sociale hervormingen. Die hervormingen wilde hij realiseren via een corporatistisch model van harmonieuze samenwerking tussen werkgevers en werknemers, waarvoor hij steun zocht en kreeg van UGT-voorman Largo Caballero.

Miguel Primo de Rivera
1870-1930

Gaandeweg groeide de kritiek van intellectuelen op de dictator en in 1926 begon ook het leger tekenen van onvrede te vertonen vanwege het door Primo de Rivera gelanceerde open systeem van bevorderingen (niet gebaseerd op anciënniteit). In december 1929 gaf Primo de Rivera het op en bood zijn ontslag aan. Door iedereen verlaten en uitgeput vertrok hij naar Parijs waar hij enkele maanden later in eenzaamheid overleed. In 1931 vonden gemeenteraadsverkiezingen plaats die uitliepen op een overwinning voor de republikeinse partijen in de steden. Op 14 april was het zover; de koning trad af en ging in ballingschap. De Tweede Republiek werd uitgeroepen.